

Julian Barnes Novel·lista britànic

Julian Barnes aprofundeix en l'anomenat cas Dreyfuss anglès a la novel·la 'Arthur i George' (Angle Editorial / Anagrama), amb l'escriptor Arthur Conan Doyle com a protagonista ●

Text: Francesc Bombí-Vilaseca

● Foto: Josep Losada

Alguns crítics britànics han escrit que 'Arthur i George' és la seva millor novel·la fins ara.

Quan els crítics diuen això, instintivament penso: "Quin problema tenien les altres?". L'ideal seria que cada llibre que publiqués sigui el millor.

En què creu que ha millorat aquesta novel·la en comparació amb les altres?

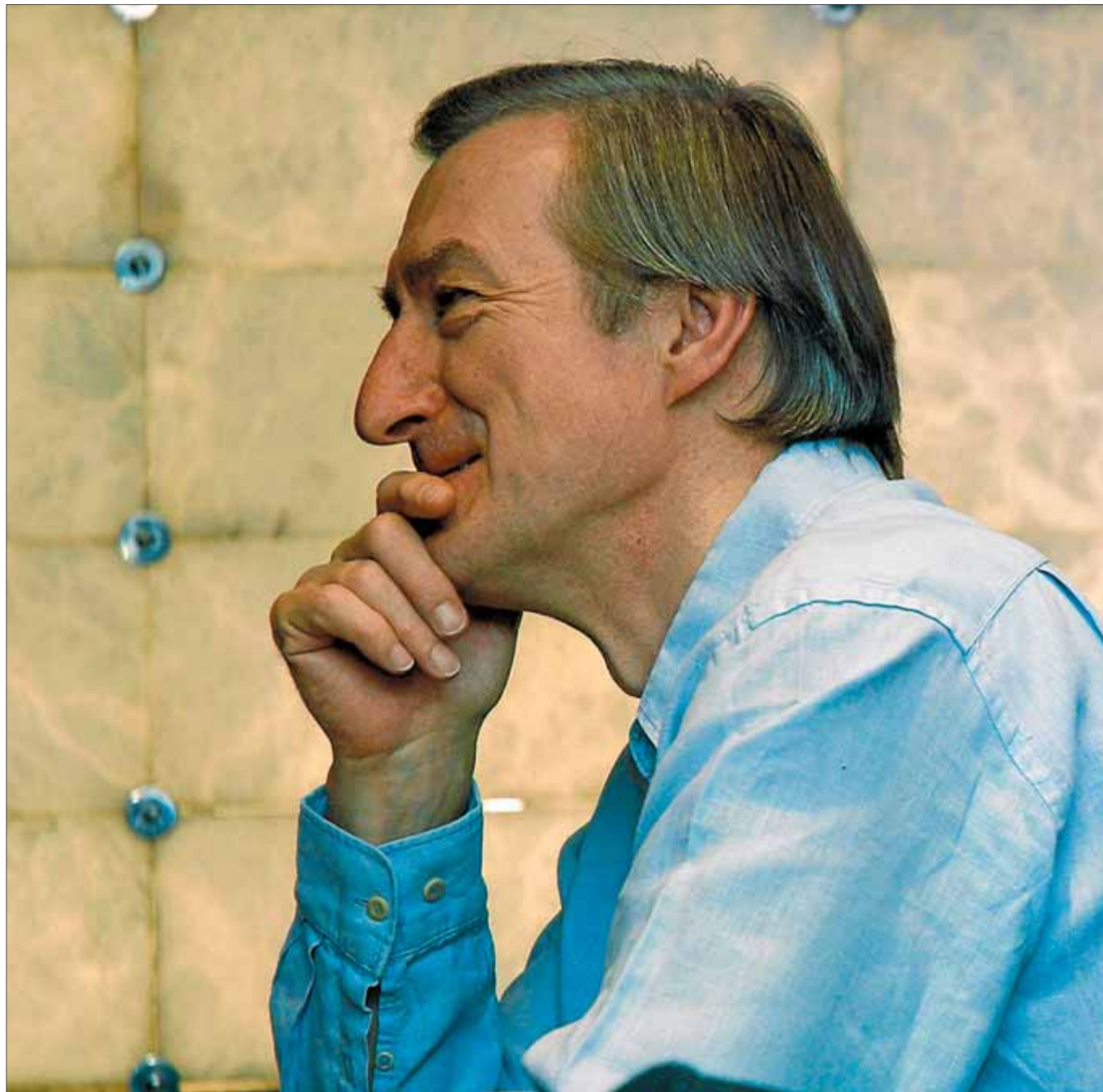
No podria respondre aquesta pregunta, però sí que puc pensar en la primera. Sempre miro d'escriure tan bé com puc, com fan tots els escriptors. Pots mirar la teva primera novel·la i pensar: "Ara sé molt millor que estic fent, sé què és l'escriptura, què puc fer, quins són els meus punts forts i les meves debilitats, i com superar-les". Però no te n'adones, d'un llibre a l'altre. La diferència que trobes d'un llibre a l'altre és que tractes un tema diferent o que des d'un punt de vista tècnic o formal estàs fent alguna cosa diferent, i et centres en això. No penses en la noció general de ser un escriptor millor. Si et poses a pensar en això acabaries pensant en moltes altres coses que et distraurien d'escriure. Una bona part del temps que passem asseguts a l'escriptori sense treballar ens el passem desententant-nos de coses que no necessitem, és a dir: no pensar en la carrera, no pensar en la família, no pensar en els crítics, només pensar en tu i en el lector i què surt de la màquina d'escriure. Seria destructiu pensar què poden dir els crítics. Ni tan sols crec que ajudi pensar en els llibres anteriors. No crec que escrivint *Arthur i George* hagi sigut millor escriptor que quan vaig escriure *La taula llimona*.

Arthur Conan Doyle explica que ell es deu als lectors, i que continua escrivint històries de Sherlock Holmes perquè ells ho demanen, encara que ell faria una altra cosa.

Si crees un personatge com Sherlock Holmes, que la gent creu que és més real que el mateix Arthur Conan Doyle, t'has creat un problema. A Anglaterra hi ha dues cases on va viure Conan Doyle, una de les quals és la que ell mateix va construir, i estan en molt males condicions, a punt de caure i tot; en canvi, a Londres pots anar a un pub on hi ha un suposat estudi de Sherlock Holmes, i també hi ha un museu a la casa on se suposava que vivia! D'alguna manera, per molta gent la ficció que va crear té més realitat que el mateix escriptor. És un problema molt plaent i et pot fer molt ric, però continua sent un problema.

En contrast amb el seu anterior llibre de ficció, 'La taula llimona', un conjunt de contes relativament breu, ha trobat més problemes d'estructura?

Els problemes estructurals senzillament són diferents. A *La taula llimona*, una part de la dificultat era intentar fer un llibre coherent i construït amb diferents històries. Amb *Arthur i George* hi havia dos problemes. Un és on començar la història: quan tots dos es coneixen, quan George surt de la presó, o bé al principi de tot. Si comences des del principi has d'avançar molt fins que es troben tots dos, i va ser un problema, i has de resoldre com escriure una narració en què se sàpiga que tots dos es trobaran i decidir a quin ritme aniràs. Em vaig concentrar en problemes molt diferents dels que havia tingut al llibre anterior.

Li va costar trobar el ritme?

Vaig pensar que la millor manera seria començar amb capítols molt ràpids i curts, i establir les vides dels dos protagonistes en marxa, i llavors anar allargant-los, alternant un capítol per a George i l'altre per a Arthur, fins que un ja té l'epígraf *George i Arthur*, en què cap dels dos personatges apareix, i el lector, malgrat la sorpresa, constata que es trobaran, que hi haurà alguna connexió.

A la novel·la gairebé res és el que sembla, però alhora sovint hi ha coses òbvies menys misterioses del que podria semblar. Arthur Conan Doyle sembla un prototip anglès, però resulta que no és anglès, men-

"Sempre miro d'escriure tan bé com puc, com fan tots els escriptors"

tre que George Edalji no sembla gens anglès, però ho és del tot.

La primera línia del llibre és un nen que vol veure, i les darreres són: "Què veu? / Què ha vist? / Què veurà?". Tot està relacionat amb veure i amb quines conclusions pots treure del que veus. De vegades, si ets un policia, mires certs efectes i pots concloure una cosa, mentre que si ets Arthur Conan Doyle pots mirar els mateixos efectes i concloure coses totalment diferents. També està relacionat amb el que veus quan estàs enamorat o quan estàs buscant Déu. El llibre tracta diferents àrees del que és veure.

Com va conèixer la història de George Edalji?

La vaig llegir en un llibre sobre el cas Dreyfuss d'un historiador anglès, que en un paràgraf esmentava el cas Edalji, del qual mai havia sentit res. Després vaig buscar algun llibre sobre el cas, però no n'hi havia cap. Vaig pensar que era una història realment estranya, però que podria passar avui dia amb molt pocs canvis: no hem canviat gaire. Em vaig preguntar com és que s'havia oblidat el cas. En realitat no estava gaire inte-

ressat en Arthur Conan Doyle, no havia llegit cap novel·la de Sherlock Holmes en més de trenta anys! No és com *El lloro de Flaubert*, que era un homenatge, sinó que per començar m'interessava el cas de George Edalji, un home a qui van acusar i condemnar injustament només per racisme.

Però ha donat a Conan Doyle un pes important...

Perquè havia de ser-hi! No podia pas treure'l. Era una persona tan gran i sorollosa que no podia donar-li només un paper secundari. També era interessant tenir aquests dos personatges tan contrastats, el petit, tranquil i tímid noi indi que només vol una vida tranquil·la mentre en porta una de fosca, i el gran, sorollós escriptor famós amb èxit. També vaig trobar interessant la idea que malgrat que es van trobar molt poc, només dues vegades, Arthur va tenir una gran influència en la vida de George, i aquest també va exercir una certa influència en la vida d'Arthur.

Li han servit per a aquesta novel·la els trucs que va aprendre de les novel·les detectivesques

que als seus inicis vostè va escriure amb pseudònim?

Quan vaig arribar a la part detectivesca sabia que no me n'havia de preocupar, perquè ja havia escrit novel·les de detectius. Molta de l'escriptura té a veure amb preocupar-se per si un sabrà fer certes coses, i el fet de no haver-me de preocupar d'això em va donar tranquil·litat per ocupar-me d'altres qüestions. Alhora, si no hagués escrit històries de detectius potser hauria patit més per escriure aquest llibre.

I diria que 'Arthur i George' és una història detectivesca?

En realitat no em fa res ni que ho sigui ni que no, mentre sigui llegida. Hi ha molta ficció literària dolenta, i moltes històries de detectius i *thrillers* que et diuen molt més sobre la societat que novel·les pretensament literàries. Algunes obres de Shakespeare són històries de detectius, *Hamlet* és un *thriller*, una història de fantasmes i de revenja, i ningú diu que sigui dolenta per aquest motiu.

I què tal és utilitzar persones reals com a personatges?

Difícil. Em va ser més fàcil es-

Parlem-ne

Joan Solà

Carta a Miquel Pueyo (i 2)

El teu llibre produeix la sensació que “acceptes” com a punt de partida polític l'estatu quo, és a dir la submissió i la limitació. Literalment, no aconselles “invertir esforços excessius anant al darrere d'un reconeixement simbòlic de la pluralitat lingüística, per part de l'Estat espanyol”. I aleshores, és clar, ja només et queda el voluntariat. Simplifico una mica, accepta-m'ho. El que vull dir és que em sembla un principi polític equivocat: si ets tan poc ambiciós no arribaràs gaire lluny. El pensament de Prat de la Riba i de Fabra era radicalment un altre. L'acció ha de ser la més prudent, sí, però l'aspiració ha de ser màxima i ha de quedar ben clara per a tothom. Potser és per això que no pots respondre a les preguntes que tu mateix et fas sobre l'abast de la normalització lingüística, com vèiem l'altre dia.

Demanes que tothom aportí idees positives, que les negatives són massa fàcils i inútils. I tu mateix ja n'aportes més d'una: recalques la importància d'estar sempre alerta a totes les possibilitats i les sorpreses que el nostre món canviant ens pugui oferir. De fet, jo crec que ja són això iniciatives com Vilaweb, la campanya del domini cat, els esforços dels mestres de moltes comarques, la tenacitat de Joaquim Maria Puyal o de Màrius Serra, la imaginació de Caprabo, la constància de la Plataforma per la Llengua i cinquanta coses més. I repeteixes per enèsima vegada que el futur de la llengua no descansa “en cap fat que no sigui el de la voluntat dels seus parlants i el de l'actuació de les seves institucions i representants”. Per això afirmes que cal buscar el consens social. Afegim-hi que ens caldrà aconseguir com sigui que els catalanoparlants no canviïn de llengua. Tu parles també de la necessitat d'enfortir la nostra autoestima.

Ergo reconeixes que tenim l'autoestima baixa. Vet aquí un punt essencial. És inútil predicar l'adhesió a la llengua si no ens sentim una comunitat segura de nosaltres mateixos. Ens cal percebre que el nostre Govern creu profundament, sense cap vacil·lació, en nosaltres i en aquesta llengua i que està disposat a salvar-la amb totes les seves forces. Aquesta és la primera base de tot. Però fa anys que ens sentim una comunitat subordinada, afeblida; pitjor encara, objecte persistent de befa. Aquests últims temps això és palès en molts terrenys i produeix una sensació generalitzada de desànim. No has de convèncer només els mestres i els voluntaris lingüístics, Miquel, que aquests rai, sinó que has de fer pedagogia en el nostre Govern mateix. Apunta-t'ho.

Potser cal pensar si no és l'hora ja de convocar un altre congrés. Un congrés on, seguint la teva posició i d'acord amb la gran complexitat de la nostra realitat, hi estiguin representades totes les forces socials, econòmiques i polítiques, totes les edats i totes les persones. No pas una assemblea de convençuts que reafirmen el que ningú d'ells no nega. I on tothom pugui aportar les idees serioses i viables que demanes.

“Seria destructiu pensar que poden dir els crítics”

criure sobre George que sobre Arthur, perquè hi ha molt poca documentació sobre l'un i moltíssima sobre l'altre. Només un cinc per cent de George és documentat, gairebé és un personatge de ficció, mentre que els únics aspectes d'Arthur Conan Doyle que són inventats és la seva relació amb Jean; hi ha centenars de llibres sobre ell. Malgrat aquestes diferències, havia de donar el mateix pes a cadascun, al text.

El fet que Conan Doyle fos escriptor li va fer tot plegat més fàcil o més difícil?

En realitat hauria preferit que no ho fos, m'hauria agradat més que fos dentista, per exemple, però això no podia escollir-ho jo. Com a mínim no tracta d'un escriptor mentre escriu. No hauria volgut escriure una novel·la amb moltes referències als llibres de Sherlock Holmes.

Potser s'ho va passar millor treballant en George Edalji...

En part se saben massa coses d'Arthur Conan Doyle i massa poques sobre Edalji. Vaig llegir el llibre que va escriure sobre la llei del tren i vaig anar buscant petites claus del

seu caràcter, i hi vaig trobar una mica d'humor. Crec que seria d'aquelles persones que si les poses en una zona que entenen del tot, com la llei, es relaxen i es troben millor, però si les treus de context estan atemorides.

Però se sent millor a la presó que en llibertat...

Sí, i crec que molta gent és així. Molta gent no se sent lliure, a la seva vida quotidiana.

Un dels temes de què tracta la novel·la és l'esperitisme...

Vaig saber que era part de la vida de Conan Doyle i em va interessar molt: s'hi va passar els darrers vint anys de vida involucrat i va donar la

“Si no hagués

escrit històries de detectius potser

hauria patit més

amb aquest llibre”

majoria dels diners que tenia a societats esperitistes. Hi ha una línia paral·lela entre l'esperitisme i la història d'amor amb la història de detectius. Què es pot provar, què es pot conèixer? Era un moment en què comença l'enfocament científic de la religió. Pensaven que si podien provar científicament el que deien els mitjans esperitistes llavors es podria provar que l'esperit sobreviu la mort del cos. Ara sabem que una gran part era un frau molt intel·ligent, però llavors semblava que s'estava travessant una de les darreres fronteres, i vaig pensar que donaria una profunditat extra a la història i al caràcter de Conan Doyle. És molt interessant en termes de psicologia humana: un cop comences a creure-hi una mica desitges creure-ho tot, i al final Arthur Conan Doyle creia en coses que la seva intel·ligència segur que rebutjava, fins al punt que es va convertir en una figura ridícula, a la Gran Bretanya, i va perdre una gran part de la reputació que tenia. Potser és per això que la gent creu que Sherlock Holmes és la persona real i Conan Doyle, el personatge fictici.

Retorn al present

Feia anys que Julian Barnes (Leicester, 1946) no publicava una novel·la. El darrer llibre publicat fins ara, *El perfeccionista en la cocina* (Anagrama), era un recull d'anècdotes i assajos sobre cuina, i l'anterior, *La mesa limón* (Anagrama), un recull de contes al voltant de la vellesa. Amb *Arthur i George* (Angle Editorial en català; Anagrama en castellà) torna a la novel·la, segons la crítica amb encert: alguns crítics l'assenyalen com el seu millor llibre. Barnes, company de generació de Martin Amis, Kazuo Ishiguro, Graham Swift i Hanif Kureishi (l'anomenat *british dream team* d'Herralde), va debutar escrivint sota el pseudònim de Dan Kavanagh una sèrie de novel·les policiaques amb què pensava que podria finançar l'escriptura de llibres seriosos: però va resultar que els seriosos van anar venent-se més...

Després de *Metroland* (1980) i *Abans que ens coneguéssim* (1982) va arribar *El lloro de Flaubert*, obra que el va consagrar definitivament, i van seguir obres com ara *Història del món en deu capítols i mig*, *Al otro lado del canal* i *Amor, etc.*, darrera novel·la fins ara i també el darrer llibre que s'havia traduït al català.

A *Arthur i George*, finalista del Booker Prize, Barnes utilitza una trama detectivesca i legal, el cas d'un jove d'origen indi acusat i condemnat injustament, però que serà defensat per Arthur Conan Doyle, per retratar una societat victoriana que en molts aspectes no és tan diferent de la nostra. El cas, que al seu moment va contribuir a fer que el sistema judicial britànic incorporés els tribunals d'apel·lació, també serveix per constatar que els escriptors han perdut tota la influència sobre la societat.